

Warszawa, dnia 21 grudnia 2010 r.

RPO-660576-VII-7020/10/JJ

I n f o r m a c j a
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw
Obywatelskich w Areszcie Śledczym w Katowicach
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 17-18 listopada 2010 r. do Aresztu Śledczego w Katowicach, przy ul. Mikołowskiej 10 (zwanego dalej Aresztem lub jednostką) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich.

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, dokonując oceny pod względem ochrony osadzonych przed torturami oraz innym okrutnym, nieludzkim i poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji:

- przeprowadzono rozmowy na temat funkcjonowania jednostki z dyrektorem Aresztu oraz zastępcami dyrektora Aresztu;
- dokonano oglądu terenu jednostki oraz pomieszczeń we wszystkich oddziałach mieszkalnych, w tym: cel przejściowych oraz cel do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, wybranych losowo cel mieszkalnych, pomieszczeń do przeprowadzania kontroli osób osadzonych, cel zabezpieczających, świetlic, a także pól spacerowych, łaźni, sanitariatów, kantyny, sal widzeń, ambulatorium i izb chorych, kuchni, magazynu depozytowego;

- przeprowadzono w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń rozmowy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami jednostki;
- w oparciu o przygotowany wcześniej kwestionariusz przeprowadzono na osobności rozmowy z 32 anonimowymi osadzonymi.

Pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich poinformowali: dyrektora i jego zastępców o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji analizie poddano: protokoły kontroli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Katowicach z 16 listopada 2009 r., „Zarządzenie nr 51/2009 Dyrektora Aresztu Śledczego w Katowicach z dnia 20 września 2010 roku w sprawie wprowadzenia w Areszcie Śledczym w Katowicach porządku wewnętrznego”, zestawienie zbiorcze cel mieszkalnych w Areszcie Śledczym w Katowicach, statystykę osadzonych wg klasyfikacji, Informację na temat działalności kulturalno – oświatowej w Areszcie Śledczym w Katowicach.

2. Charakterystyka jednostki

Areszt Śledczy w Katowicach usytuowany jest w centrum miasta, w bezpośrednim sąsiedztwie Sądu Okręgowego oraz w otoczeniu budynków mieszkalnych. Przeznaczony jest dla tymczasowo aresztowanych mężczyzn z oddziałem aresztu dla kobiet, a także zakładem karnym typu półotwartego dla odbywających karę po raz pierwszy i dla recydywistów penitencjarnych - również dla kobiet. Ponadto, mogą w nim być umieszczani osadzeni (kobiety i mężczyźni) skierowani do ośrodka diagnostycznego oraz tymczasowo aresztowani lub skazani zakwalifikowani jako tzw. niebezpieczni. Od czerwca br. Areszt funkcjonuje w zmienionych strukturach organizacyjnych, co związane jest z utworzeniem dwóch oddziałów penitencjarnych, którymi kierują zastępcy Dyrektora. Osadzeni zakwaterowani są w trzech budynkach mieszkalnych. W największym z nich, w kształcie litery „Y”, znajdują się 3 pawilony mieszkalne (A, B i C), zajmujące

poszczególne „ramiona” budynku. Budynek ten w całości tworzy oddział penitencjarny nr 1. Z kolei w skład oddziału penitencjarnego nr 2 wchodzi dwa pawilony mieszkalne (D i E), usytuowane w dwóch niezależnych budynkach.

Pojemność Aresztu wynosi 440 miejsc. W dniu 18 listopada 2010 r. w jednostce faktycznie przebywało 375 osadzonych: 269 skazanych (w tym 64 kobiety), 104 tymczasowo aresztowanych (w tym 30 kobiet) oraz 2 ukaranych (w tym 1 kobieta). Przeważająca większość skazanych odbywała karę w systemie programowanego oddziaływania – 135 i w systemie zwykłym - 112 osoby, 22 skazanych zakwalifikowanych zostało do odbywania kary w systemie terapeutycznym. W czasie wizytacji cel nie stwierdzono osadzenia tymczasowo aresztowanych i skazanych z różnych grup klasyfikacyjnych we wspólnej celi mieszkalnej.

Areszt Śledczy w Katowicach zajmuje powierzchnię 14100 m². W skład jednostki wchodzi 11 budynków – 3 mieszkalne oraz 8 administracyjno-gospodarczych. Budynki te wznoszono w różnych latach, począwszy od 1890 r. a skończywszy w 1977 r. Główny budynek administracyjny jednostki dzielony jest na połę z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej w Katowicach.

Osadzeni kwaterowani są w 138 celach mieszkalnych. W przeważającej części są to cele: dwuosobowe (55, w tym 9 dla tzw. niebezpiecznych i 1 izba chorych), pięciosobowe (40), jednoosobowe (18, w tym 1 dla tzw. niebezpiecznych) oraz cele trzyosobowe (8, w tym 3 dla tzw. niebezpiecznych oraz 1 izba chorych), czterosobowe (8). Najliczniejszymi celami są: cela czternastoosobowa oraz ośmioosobowe (4) i siedmioosobowa.

W Areszcie na bieżąco prowadzone są remonty pomieszczeń. W 2010 r. dokonano m.in. kompleksowego remontu 26 cel mieszkalnych, pomalowano kuchnię oraz łazienię w pawilonie D, wykonano orynowanie pawilonu A i B, wymieniono odcinkami instalację wodną w pawilonie A i B, odnowiono pomieszczenia administracyjne, poprawiono elementy betonowe ogrodzenia na boisku. Natomiast z informacji pozyskanych od Dyrektora Aresztu wynika, iż w najbliższym czasie planowane jest wykonanie remontu cel mieszkalnych w ośrodku diagnostycznym.

3. Warunki bytowe

W Areszcie nie ma przeludnienia. Osadzeni przebywają w warunkach zapewniających zachowanie przewidzianej w art. 110 Kodeksu karnego wykonawczego normy 3 m² powierzchni celi na osobę. Wszystkie cele w Areszcie są skanalizowane, doprowadzona jest zimna i ciepła woda. Jest w nich czysto oraz panuje odpowiednia do pory roku temperatura. Ponadto, zapewniono możliwości wietrzenia celi oraz dopływ światła dziennego i oświetlenie sztuczne. Stan techniczny cel mieszkalnych określić można jako zadawalający. W każdej celi kąćki sanitarne są w pełni zabudowane, z niezależnym oświetleniem. W celu wyeliminowania niedozwolonych kontaktów z otoczeniem w pomieszczeniach Aresztu (na III i IV kondygnacji) zamontowano przesłony okienne. Są one umocowane w odległości ok. 20 cm od elewacji, w związku z czym nie ograniczają dostępu do światła dziennego, a także nie utrudniają wietrzenia cel.

Sprzęt kwaterunkowy stanowiący ich wyposażenie jest w zróżnicowanym stanie, bardziej wyeksploatowany sprzęt jest sukcesywnie naprawiany lub wymieniany. Większość cel wyposażona jest w piętrowe, metalowe łóżka. Niektóre z nich nie posiadają drabinek oraz zabezpieczeń górnego poziomu. W ocenie pracowników Biura RPO, brak tych ostatnich może przyczynić się do upadków i spowodować ewentualne uszkodzenia ciała korzystających z nich osadzonych.

Kąpiel osadzonych z oddziału penitencjarnego nr 1 odbywa się w łaźni ogólnej usytuowanej w pawilonie A. Wyodrębniono w niej 18 stanowisk prysznicowych oddzielonych przegrodami. Jej stan jest dobry. W pomieszczeniach prawidłowo działa wentylacja, nie stwierdzono zawilgoceń. Przed wejściem do łaźni znajduje się punkt wydawania odzieży oraz szatnia, wyposażona w ławki i wieszaki. Dodatkowo, w jednostce znajdują się 4 łaźnie: jedna z nich przeznaczona jest dla osadzonych tzw. niebezpiecznych (pawilon D), druga znajduje się w pawilonie B, zaś dwie pozostałe pozostają do dyspozycji osadzonych kobiet (pawilon D i E). Łaźnie posiadają po 2 odgrodzone stanowiska

prysznicowe. Ponadto, w każdej z nich wyodrębniono aneks sanitarny składający się z umywalki i miski ustępowej. Ich stan nie budził zastrzeżeń.

Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy, w większości ocenili warunki bytowe w celi jako dobre lub dość dobre. Oceny negatywne wiązały się głównie ze słabym oświetleniem, wyeksploatowanymi kocami i materacami oraz usterkami w celi mieszkalnej. Warunki mycia się i kąpieli również zostały ocenione bardzo dobrze. Główny zarzut podnoszony w tym zakresie dotyczył zbyt małej częstotliwości kąpieli.

Jednostka dysponuje łącznie 7 polami spacerowymi. Ich stan jest bardzo dobry. Ogrodzone są betonowymi lub metalowymi płytami i siatką. Ich podłoże jest dobrze utwardzone, wyłożone kostką brukową. Każde z pól posiada ławkę oraz popielniczkę. Dwa przeznaczone dla tzw. niebezpiecznych są dużo mniejsze od pozostałych, nie są wyposażone w ławki. Na terenie Aresztu urządzono ponadto boisko do koszykówki, z którego osadzeni mogą korzystać w okresie letnim, a czas tych zajęć nie jest wliczany do czasu spacerów oraz zajęć świetlicowych.

Protokół kontroli sanitarnej Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego z dnia 16 listopada 2010 r., który swym zakresem obejmował kontrolę sanitarno-porządkową pomieszczeń w Areszcie, zaopatrzenie w środki czystości i dezynfekujące nie zawiera zaleceń pokontrolnych.

W jednostce funkcjonuje kantyna, w której osadzeni mogą dokonywać zakupów co najmniej trzy razy w miesiącu. O terminach ich realizacji informowani są każdorazowo przez radiowęzeł. Zgodnie z zapisami Zarządzenia nr 58/2010 Dyrektora Aresztu Śledczego w Katowicach z dnia 20 września 2010 roku w sprawie wprowadzenia w Areszcie Śledczym w Katowicach *Porządku wewnętrznego* (zwanego dalej Porządkiem wewnętrznym) zakupy odbywają się wyłącznie na podstawie paragonu wystawionego przez dział finansowy Aresztu.

Analiza cennika artykułów dostępnych w kantynie nie nasuwa zastrzeżeń co do wysokości cen. Administracja Aresztu dokonuje raz na kwartał kontroli wysokości cen w kantynie, porównując je z cenami artykułów w okolicznych sklepach.

4. Wyżywienie

Wyżywieniem dla osadzonych przebywających w Areszcie przygotowywane jest w kuchni usytuowanej w odrębnym budynku. W skład pomieszczeń kuchni wchodzi m.in. magazyny: nabiału, mięsa i wędlin, podręczny, artykułów sypkich, dodatków, warzyw i owoców, obieralnia, zmywalnia, pomieszczenia gospodarcze, socjalne, sanitariaty i szatnia. Stan tych pomieszczeń uznać należy za bardzo dobry, spełniający wymogi HACCP. Kuchnia przygotowuje posiłki, które do osadzonych dostarczane są w termosach. Protokół kontroli sanitarnej Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego z dnia 16 listopada 2010 r. nie zawiera zaleceń pokontrolnych w zakresie funkcjonowania kuchni Aresztu.

W dniu wizytacji, w kuchni Aresztu, poza posiłkami podstawowej normy wyżywienia, przygotowywane były następujące rodzaje diet: lekkostrawne (24), cukrzycowe (8), wegetariańskie (2), bezwieprzowa (1).

Zdaniem większości respondentów wyżywienia oferowane przez Areszt jest dobre. Pojedyncze uwagi krytyczne dotyczyły monotonnego jadłospisu, niesmacznych i niedoprawionych posiłków, zbyt małych porcji.

5. Opieka medyczna

Z informacji uzyskanych od Dyrektora Aresztu wynika, że w więziennej służbie zdrowia aktualnie nie występują braki kadrowe. W odniesieniu do personelu lekarskiego zauważyć należy, iż obecnie zatrudniony jest: lekarz ogólny, stomatolog, ginekolog, neurolog i dermatolog oraz psychiatra, lekarz medycyny rodzinnej, lekarz chorób wewnętrznych i zakaźnych, laryngolog, ortopeda, radiolog i pulmonolog. W skład średniego personelu medycznego wchodzi 5 pielęgniarek – funkcjonariuszek SW. Ponadto, w razie potrzeby wykonywane są konsultacje specjalistyczne w poza więziennych jednostkach służby zdrowia. Korzystano głównie z pomocy urologa, okulisty, chirurga, chirurga naczyniowego, szczękowego, onkologa. Wykonywano również badania USG, tomografii komputerowej oraz gastrokopie. W 2010 r. liczba specjalistycznych konsultacji medycznych służby zdrowia wynosiła 2 228, z czego 464 miała miejsce w poza więziennych jednostkach służby zdrowia.

W jednostce znajdują się 2 ambulatoria usytuowane w pawilonie A oraz w pawilonie B (przeznaczone na potrzeby osadzonych kobiet). Wyżej wymienione pomieszczenia służby zdrowia składają się z: pokoiów przyjęć lekarskich oraz gabinetów zabiegowych. Są one odnowione i zadbane, wyposażone w nowy sprzęt kwaterunkowy i medyczny. W gabinetach lekarskich, na widocznym miejscu, wywieszono „Kartę Praw Pacjenta”, dostosowaną dla osób przebywających w warunkach izolacji penitencjarnej.

Ponadto, w jednostce znajdują się 2 cele pełniące rolę izb chorych (2-osobowa i 3-osobowa) oraz jedna cela 3 - osobowa przystosowana dla osób niepełnosprawnych.

Wszystkie oddziały mają wyznaczone dni przyjęć przez lekarza ogólnego, średnio raz na tydzień. Niezależnie od ustalonego planu, w przypadkach nagłych zachorowań pacjenci są przyjmowani w dniu zgłoszenia. Natomiast w sytuacji zagrożenia życia wzywane jest pogotowie ratunkowe.

Zdecydowana większość respondentów oceniła opiekę medyczną jako dobrą. Jednakże mimo pozytywnych ocen zgłaszano zarzuty dotyczące głównie pracy stomatologa, którego oddziaływania - zdaniem rozmówców - sprowadzają się do ekstrakcji zębów nie zaś ich leczenia. Ponadto, sygnalizowano pojedyncze problemy związane z: długim oczekiwaniem na wizytę u specjalisty (ginekologa, okulisty), bagatelizowaniem przez lekarzy objawów chorobowych, oraz zarzuceniem pacjentom symulowania dolegliwości.

6. Traktowanie osadzonych

Wszystkie oceny osadzonych dotyczące traktowania przez funkcjonariuszy były pozytywne. Rozmówcy odpowiedzieli przecząco na pytanie, czy funkcjonariusze Służby Więziennej naruszyli ich nietykalność osobistą lub niewłaściwie potraktowali. Nie byli też świadkami takich niedozwolonych zachowań wobec innych osadzonych. W rozmowach indywidualnych respondenci częstokroć podkreślali, iż oddziałowi są kulturalni, z szacunkiem traktują osadzonych. Wysoko została oceniona również praca psychologów, którzy - jak sygnalizowali rozmówcy - często podejmują działania z własnej inicjatywy. Pojedyncze uwagi dotyczyły wychowawców. Sformułowane przez

rozmówców zarzuty dotyczyły używania przez wychowawców słów wulgarnych w obecności osadzonych (nie mających charakteru ubliżania), ich nieumiejętności nawiązywania kontaktu oraz zbywającej postawy wobec osadzonych. Część rozmówców bardzo pozytywnie wypowiadała się o pracy wychowawców oddziałów.

Dziewięć osób objętych rozmowami było karanych dyscyplinarnie podczas swojego pobytu w jednostce, a zatem mogły one wypowiedzieć się na ten temat. Dwóch rozmówców stwierdziło, iż zastosowana wobec nich kara nie była słuszna i współmierna do przewinienia. Nikt spośród ukaranych nie zgłaszał uwag co do sposobu wykonania kary dyscyplinarnej. Potwierdzili, iż przed wymierzeniem kary zostali wysłuchani oraz poinformowani o prawie zaskarżenia decyzji o wymierzeniu kary dyscyplinarnej.

Areszt dysponuje 13 celami dla więźniów tzw. niebezpiecznych, 2 celami zabezpieczającymi oraz 1 celą do wykonywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej. Stan techniczny wyżej wymienionych cel nie budził zastrzeżeń. W trakcie oglądu cel zabezpieczających i do wykonywania kary umieszczenia w celi izolacyjnej, nie przebywały w nich osoby pozbawione wolności. Z informacji uzyskanych od Dyrektora jednostki wynika, iż w ciągu ostatnich 6 miesięcy celi zabezpieczająca wykorzystywana była 2 razy. W celach dla osadzonych tzw. niebezpiecznych przebywało 11 osób. Osoby, z którymi rozmawiano nie zgłaszały uwag co do sposobu odbywania kary w warunkach osadzenia określonych w art. 88b Kodeksu karnego wykonawczego.

W ocenie wizytujących, ustalenia poczynione zarówno podczas oglądu jednostki, jak i rozmów z osadzonymi, nie dają podstaw do stwierdzenia, aby – generalnie rzecz biorąc - warunki bytowe w Areszcie, czy też inne okoliczności osadzenia, były dla osób pozbawionych wolności na tyle dotkliwe, aby mogły prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Atmosfera w Areszcie jest bardzo dobra, wolna od napięć, a relacje między osadzonymi a wychowawcami i oddziałowymi - prawidłowe.

7. Praca penitencjarna

W dziale penitencjarnym Aresztu zatrudnionych jest 14 osób. Wszystkie legitymują się wykształceniem wyższym. Opiekę psychologiczną osadzonych zapewnia dwóch psychologów, pracujących w dni powszednie w godzinach 7.30-15.30. Z informacji uzyskanych od psychologa wynika, że dziennie przeprowadza 7-10 konsultacji indywidualnych.

Ponadto, na terenie Aresztu funkcjonuje ośrodek diagnostyczny przeznaczony dla 37 osadzonych. W dniu wizytacji przebywało w nim 30 osadzonych, większość stanowili młodociani. Ośrodek znajduje się w wydzielonej części budynku I oddziału penitencjarnego. Na jego potrzeby wyodrębniono 13 cel mieszkalnych (1-osobowych, 2-osobowych i 5-osobowych), świetlicę, 3 pokoje psychologów (służące także do przeprowadzania badań diagnostycznych) oraz pokój wychowawców. Kadra ośrodka składa się z 3 psychologów (funkcjonariuszy Służby Więziennej). Z informacji zasięgniętych od pracowników ośrodka wynika, iż badania trwają nie dłużej niż 2 tygodnie. Na ich podstawie psycholog wydaje orzeczenie psychologiczno-penitencjarne.

W roku 2010 w ramach oddziaływań psychologiczno – terapeutycznych zrealizowano następujące programy: „Genogram” – cykl terapeutyczno – diagnostyczny, którym objęto 25 skazanych (5 edycji w 2010 r.), „Krótka interwencja” – program skierowany do osób, które nadużywają alkoholu lub środków psychoaktywnych lub których nawyki związane z piciem powodują szkody zdrowotne, polegający na indywidualnych spotkaniach (4 sesje doradztwa psychologicznego). Ponadto, przy współpracy z Powiatowym Inspektorem Sanitarnym zaplanowano program dotyczący profilaktyki w zakresie zakażenia wirusem HIV. Dodatkowo, w ramach programu „Tolerancja” osadzeni uczestniczą w wyjazdach do Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu.

8. Zatrudnienie

W dniu wizytacji zatrudnienie posiadało 86 osadzonych, w tym: 63 odpłatne wewnątrz Aresztu, 13 –nieodpłatne wewnątrz Aresztu, 5 –odpłatne poza terenem Aresztu przez kontrahenta zewnętrznego (Sąd Okręgowy w Katowicach), 5 –

pracujących charytatywnie poza terenem jednostki (na rzecz Archidiecezjalnego Domu Hospicyjnego w Katowicach oraz Katolickiej Fundacji Dzieciom w Katowicach).

Osadzeni mają możliwość uczestniczenia w szkoleniach i kursach. Przykładowo w 2010 r. dwukrotnie odbył się kurs w zakresie brukarstwa, a także po jednej edycji kursu: płytkarz – posadzkarz, malarz – tapeciarski, florysta. Ponadto, zaplanowano także kurs fryzjerstwa oraz drugą edycję kursu malarz – tapeciarski. W dniu wizytacji, podczas oglądu jednostki przedstawiciele RPO zwizytowali pomieszczenia warsztatowe. W jednym z nich odbywały się zajęcia szkoleniowe z zakresu poszukiwania pracy (dla kobiet). W trakcie rozmów indywidualnych osadzeni sygnalizowali potrzebę zorganizowania kursów komputerowych.

Odrębne zaplecze warsztatowe, składające się z pracowni ślusarskiej, pomieszczenia socjalnego oraz sanitariatu, wyposażone było w odpowiedni sprzęt. Stan tych pomieszczeń nie budził zastrzeżeń.

Spośród osób, z którymi rozmawiano, pięć było zatrudnionych. Pracujący nie zgłaszali uwag w zakresie warunków zatrudnienia i wynagradzania; doceniali możliwość podjęcia pracy.

9. Działalność kulturalno-oświatowa i sportowa

W wizytowanej jednostce do dyspozycji osadzonych przeznaczono 5 świetlic wyposażonych w stoły do tenisa, piłkarzyki, materace, drabinki, piłki lekarskie oraz telewizory. Osadzeni przynajmniej raz w tygodniu mają możliwość korzystania z zajęć świetlicowych na podstawie stworzonych przez wychowawców grafików. Dodatkowo w miesiącach wiosenno-letnich mogą korzystać z boiska do koszykówki.

Dzięki współpracy Aresztu z Biurem Katowice 2016 Kandydat do Europejskiej Stolicy Kultury raz w miesiącu odbywają się koncerty (zarówno zespołów polskich, jak i zagranicznych) dla osadzonych. W jednostce organizowane są także pokazy spektakli teatralnych oraz spotkania z poetami i pisarzami. Po raz drugi w Areszcie odbyło się rozstrzygnięcie organizowanego przez jednostkę Ogólnopolskiego Konkursu Poezji Więziennej im. Jean'a Genet'a.

Ponadto, w ramach kooperacji Aresztu z Kołem Penitencjarnym Uniwersytetu Śląskiego studenci resocjalizacji prowadzą pod opieką wychowawców zajęcia praktyczne z osadzonymi w oparciu o teoretyczne programy resocjalizacji.

Do dyspozycji osadzonych pozostają także dwie biblioteki liczące ponad 15 tys. książek. Księgozbiór uzupełniany jest w miarę możliwości, również z darowizn. Podczas oglądu pomieszczeń stwierdzono, że w bibliotece znajdują się egzemplarze Kodeksu karnego wykonawczego i innych aktów prawnych. Z informacji uzyskanych od pracownika biblioteki oraz Zastępcy Dyrektora jednostki wynika, że w razie potrzeby osadzonym udostępniane są orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego oraz Trybunału Europejskiego. Ponadto, w bibliotekach oraz w świetlicach dostępna jest również prasa codzienna – „Gazeta Wyborcza” oraz „Metro”. Osadzeni mają możliwość prenumerowania gazet za pośrednictwem administracji Aresztu. Według uzyskanych informacji, w chwili obecnej 5 osadzonych korzysta z tej formy zakupu prasy.

W jednostce funkcjonuje radiowęzeł. Emituje on programy radiowe stacji ogólnopolskich oraz audycje własne o zróżnicowanej tematyce, w tym konkursy, pogadanki tematyczne, recenzje książek, audycje religijne, a także lekcje języka angielskiego.

Poza tym, w pomieszczeniu introligatorni oprócz bieżących napraw, osadzeni robią zabawki dla dzieci, które następnie przekazują wychowankom Zespołu Szkół Specjalnych w Sosnowcu.

Większość rozmówców uznała sytuację w zakresie zajęć kulturalno-oświatowych za dobrą. Wśród pojedynczych uwag krytycznych w tym zakresie podnoszono kwestię ograniczonego dostępu do prasy, nieciekawych, mało zróżnicowanych zasobów bibliotecznych, małej liczby zajęć kulturalno - oświatowych.

10. Korespondencja, widzenia i rozmowy telefoniczne

Większość osadzonych nie zgłaszała uwag w zakresie przekazywania korespondencji. Pojedyncze zastrzeżenia dotyczyły długiego czasu przekazywania korespondencji (ok. 3 tygodni). Korespondencję kierowaną do organów międzynarodowych wrzuca się do specjalnie oznakowanych skrzynek listowych,

znajdujących się na korytarzach pawilonów. Odbierana jest ona codziennie przez wyznaczonych funkcjonariuszy, którzy niezwłocznie wydają pisemne potwierdzenie jej odbioru. Zgodnie z zapisami Porządku wewnętrznego, osadzony nieposiadający środków pieniężnych może otrzymać od administracji Aresztu papier, koperty oraz znaczki pocztowe na dwie przesyłki listowe ekonomiczne w miesiącu o masie do 20g po uprzednim złożeniu stosownej prośby.

W każdym oddziale znajdują się samoinkasujące aparaty telefoniczne przeznaczone do dyspozycji skazanych (łącznie 7 sztuk). Jednorazowy czas korzystania z aparatu telefonicznego nie może przekroczyć 10 minut. Sposób wykonywania rozmów telefonicznych reguluje Porządek wewnętrzny, zgodnie z którym prawo do korzystania z samoinkasującego aparatu mają wyłącznie skazani, wobec których stosuje się regulamin wykonywania kary pozbawienia wolności. Zakaz prowadzenia rozmów telefonicznych przez tymczasowo aresztowanych obejmuje również kontakty z obrońcą lub pełnomocnikiem, o których mowa w art. 215 § 1 k. k. w.

Wyjaśnić należy, iż Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu podczas czwartej okresowej wizyty w Polsce w 2009 r. zakwestionował stan prawny w zakresie całkowitego zakazu prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane. Stanowisko takie podzielił Rzecznik Praw Obywatelskich oraz przedstawił je Ministrowi Sprawiedliwości w wystąpieniach generalnych z dnia 30 marca 2010 r. oraz 8 czerwca 2010 r. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich tak rygorystycznie przestrzegany w praktyce zapis art. 217c k.k.w. budzi wątpliwości w zakresie jego zgodności z konstytucyjną zasadą proporcjonalności (art. 31 ust. 3) oraz wyrażonym w art. 49 Konstytucji RP prawem do komunikowania się. Ponadto, całkowity zakaz prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane stoi w sprzeczności z regułami: 95.3, 98.2 i 99, zawartymi w Rekomendacji Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych. W odpowiedzi na wymienione wyżej wystąpienia generalne Minister Sprawiedliwości wyjaśnił, iż uważa, że zakaz korzystania tymczasowo

aresztowanego z aparatu telefonicznego oraz innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej, określony w art. 217c k.k.w., nie ma zastosowania do kontaktów tymczasowo aresztowanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym, o których mowa w treści art. 215 § 1 k.k.w. Jednakże zgodził się ze stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, iż możliwość takiego kontaktu powinna być wprost określona w Kodeksie karnym wykonawczym. W związku z tym podjął decyzję o wystąpieniu do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego działającej przy Ministrze Sprawiedliwości o dokonanie analizy omawianego zagadnienia oraz przedstawienie ewentualnych propozycji nowelizacji obowiązujących unormowań.

Widzenia z osobami odwiedzającymi odbywają się w sali ogólnej, wyposażonej w monitoring. Stoły ustawione są w taki sposób, że tworzą jeden ciąg, po jednej stronie siedzą skazani, po drugiej odwiedzający. Poszczególne stanowiska, których jest 13, oddzielone są od siebie przegrodami, zaś odwiedzających od skazanych dzieli szyba lub krata. Każde stanowisko wyposażone jest w telefon służący do komunikowania się skazanego z odwiedzającymi. Sala ta wykorzystywana jest zarówno do udzielania widzeń w bezpośrednim kontakcie z osobami odwiedzającymi, nadzorowanych przez funkcjonariusza, jak i widzeń uniemożliwiających bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą, a także widzeń bezdozorowych. W trakcie wykonywania tych pierwszych krata jest zdejmowana, co umożliwia bezpośredni kontakt. Z kolei do udzielania widzeń bezdozorowych - jak wynika z informacji uzyskanych od kierownictwa Aresztu - służy jedno ze stanowisk. W trakcie takiego widzenia opuszczane są rolety, zamieszczone na bocznych ściankach oraz zdejmowana jest krata oddzielająca osadzonego od osoby odwiedzającej. W Areszcie nie wyodrębniono pokoju do udzielania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozoru, o których mowa w art. 138 § 1 pkt 3 Kodeksu karnego wykonawczego.

Dla rodzin oczekujących na widzenie urządzono poczekalnię, którą wyposażono w ławki oraz szafki depozytowe. Odwiedzający mają do dyspozycji toaletę usytuowaną przy sali widzeń. W czasie trwania widzenia osoba

odwiedzająca może zakupić artykuły żywnościowe, tytoniowe i inne dopuszczone do sprzedaży w ilości mieszczącej się w pojemniku dostarczonym przez administrację aresztu. Napoje w ilości maksymalnie jednej zgrzewki i owoce pakowane są oddzielnie. Zakupione artykuły wydaje się w oddziale mieszkalnym.

Widzenia osadzonych tzw. niebezpiecznych odbywają się w sali widzeń znajdującej się na terenie oddziału, w którym są zakwaterowani. Są w niej 3 stanowiska, każde wyposażone w kratę oddzielającą osadzonego od osoby odwiedzającej, telefon oraz monitoring. W sali zainstalowano także urządzenie mobilne umożliwiające przeprowadzanie wideokonferencji.

W większości osoby korzystające z widzeń oceniły organizację i sposób przeprowadzania widzeń jako dobre. Uwagi dotyczące realizacji tego prawa przekazały cztery osoby. Wskazywały one, że sposób skonstruowania stanowisk w sali widzeń w praktyce uniemożliwia bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą. Jest to szczególnie trudne w przypadku widzeń, w których uczestniczą dzieci. Z wyjaśnień dyrektora Aresztu wynika natomiast, że administracja nie czyni przeszkód, aby przeprowadzić dziecko do części stanowiska, w której przebywa skazany, o ile poprosi on o to. W ocenie osób wizytujących informacja na temat możliwości i zasad ubiegania się o odbywanie widzeń z dziećmi w warunkach umożliwiających bezpośredni, bliski kontakt z dzieckiem powinna być podana do wiadomości osadzonych w Porządku wewnętrznym.

11. Posługi religijne

Opiekę duszpasterską w Areszcie sprawuje kapelan katolicki. W każdą niedzielę odbywają się w kaplicy msze święte, w których średnio uczestniczy 15-20 osób. Istnieje także możliwość korzystania z indywidualnych posług religijnych – katolickich i prawosławnych - oraz spotkań katechetycznych prowadzonych przez kleryków ze Śląskiego Seminarium Duchownego.

Raz w tygodniu zainteresowani osadzeni mogą uczestniczyć w spotkaniach związków wyznaniowych: Gedeonitów oraz Świadków Jehowy. Spotkania odbywają się w przyjemnie urządzonej sali katechetycznej, w której znajduje się stół, krzesła, regały z książkami, a także czajnik bezprzewodowy.

Jeden z respondentów (tymczasowo aresztowany) wskazał, iż 4 miesiące temu zgłosił chęć uczestniczenia we mszy świętej i nie został na nią doprowadzony. Z kolei inny osadzony nadmienił, że w nabożeństwie może uczestniczyć nie częściej jak 2 razy w miesiącu.

12. Wnioski i zalecenia

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, wykonujących zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, pozwoliły na stwierdzenie, że w Areszcie Śledczym w Katowicach – generalnie rzecz biorąc – przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności, a warunki bytowe w Areszcie należy ocenić jako dobre.

Na podstawie poczynionych ustaleń - informacji uzyskanych z rozmów z osadzonymi, oglądu jednostki i analizy dokumentacji jednostki - uznano, że dla poprawy warunków osadzenia osób pozbawionych wolności celowe jest:

1. zapewnienie właściwych warunków realizacji widzeń bezdozorowych oraz urządzenie, w miarę możliwości, pomieszczenia do udzielania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej;
2. podanie do wiadomości osadzonych w Porządku wewnętrznym zasad ubiegania się o odbywanie widzeń z dziećmi w warunkach umożliwiających bezpośredni, bliski kontakt z dzieckiem;
3. zadbanie o zapewnienie właściwej opieki stomatologicznej, polegającej na właściwym leczeniu osób tego potrzebujących;
4. wykonanie zaplanowanych przez administrację jednostki prac modernizacyjnych, sukcesywne odnawianie cel oraz wymiana wyeksploatowanych sprzętów kwaterunkowych;
5. doposażenie górnych łóżek w drabinki i zabezpieczenia.